

порівнянні з конкурентами. Ключові фактори успіху, на відміну від конкурентних переваг, носять конкретніший характер та мають перспективу розвитку підприємства в подальшому.

Література

1. Балабанова Л. В. Управление конкурентоспособностью предприятия на основе маркетинга: Монография / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко. — Донецк: ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2004. — 147 с.
2. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: Навчальний посібник. — К.: КНЕУ, 1998. — 152 с.
3. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навчально-методичний посібник для самост. вивч. дисц. / Т. В. Омеляненко, Д. О. Барабась, А. В. Вакуленко. — К.: КНЕУ, 2006. — 270 с.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2008.

УДК 658

В. П. Кукоба, канд. екон. наук, доцент, докторант,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СИСТЕМА БАЗОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розглянуто сукупність оціночних показників для визначення рівня організації виробництва. Встановлено місце показників оцінки рівня організації виробництва у загальній масі. Визначено підходи до виконання емпіричних розрахунків оціночних показників організаційного рівня.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: аналіз стану, організаційний рівень, організація виробництва, виробничий процес, інтегральний показник.

Функціонування вітчизняних промислових підприємств у ринкових умовах обумовлює необхідність реалізації принципово нового підходу до розв'язання завдань у системах стратегічного, прогностного й внутріфінансового проектування. Ця новизна полягає у необхідності забезпечення тісного взаємного цільового й ресурсного зв'язування складових діяльності, застосування адекватних систем оцінних економічних і фінансових показників, ви-

користання сучасних підходів до рішення оптимізаційних планових, управлінських, підприємницьких, комерційних, фінансових і інвестиційних завдань, а також в обґрунтуванні їхньої економічної ефективності.

За таких обставин використання науково-обґрунтованих методів оптимізації в проектних рішень забезпечує їхню адаптацію до об'єктивних реальних умов діяльності, можливість розроблення й здійснення стратегічних виробничих планів, посилення конкурентних позицій підприємства за рахунок гнучкого реагування виробничої системи на запити споживачів. Все це обумовило вибір теми статті, її актуальність та наукову значимість.

Теоретичні й методичні проблеми формування виробничої програми, визначення рівня організації виробництва розглядалися в працях багатьох учених, серед яких вирізняються: І. Ансофф, К. Боумен, О. Аганбегян, Н. Зайцева, А. Ільїна, Г. Шепеленко й ін. [1, 4]. Разом з тим, вивчення літературних джерел, а також власний практичний досвід, показує, що низка питань цієї проблеми досліджений недостатньо повно, особливо стосовно до алгоритмів оцінки рівня організації виробництва на підприємствах.

Головною метою цієї статті є висвітлення методичних підходів та результатів наукових розробок щодо емпіричного визначення рівня організації виробництва на промисловому підприємстві.

Широко відомо, що для забезпечення стійкої ефективності своєї діяльності підприємство повинне своєчасно модифікувати власну загальну систему функціонування, кадровий менеджмент, маркетингову діяльність тощо. Відповідно змінюються і робочі процедури діяльності — відбувається зміна організації виробничих процесів, праці і загальної системи управління підприємницькою структурою [3, 5]. Тому оцінка ефективності функціонування підприємницької структури виробничого спрямування повинна будуватись на основі співставлення комплексних зважених показників організаційного рівня в цілому по підприємству та його структурних підрозділах. Для визначення комплексного показника рівня організації діяльності підприємства слід скористатися такими характеристиками системи управління, як: рівень організації виробництва, праці та управління. Залежно від наявності та якості вхідних даних можливе використання для визначення комплексного показника організаційного рівня загальних та аналітичних показників (рис. 1).

Це викликано тим, що значна кількість національних підприємств здійснює зміни дуже повільно, необхідно ґрунтовно дослі-

джувати навіть незначних проявів змін у ефективності діяльності підприємств. Тому слід використовувати підхід, який передбачає використання аналітичних показників організаційного рівня підприємства по трьох основних напрямках: *організація виробництва*; *організація праці*; *організація управління*. Кожен напрям характеризується певною групою аналітичних показників. Для здійснення порівняльних оцінок структурних підрозділів і різних підприємств слід розраховувати комплексний показник організаційного рівня підприємства. Він акумулює у собі значення показника організаційного рівня виробництва, рівня організації праці та рівня організації управління. Показує ступінь організованості господарських процесів, що протікають на підприємстві.

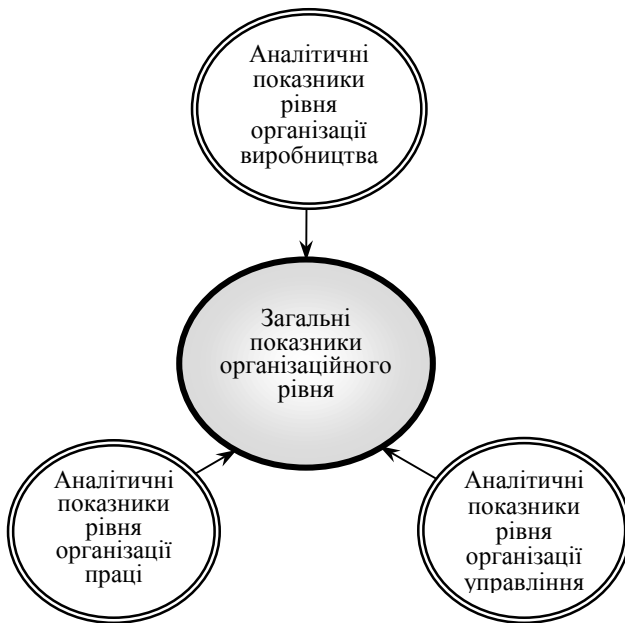

Рис. 1. Множина показників для оцінки організаційного рівня підприємства

Для розрахунку комплексного показника організаційного рівня підприємства серед показників, які характеризують організацію виробництва, застосовують такі основні: коефіцієнт спеціалізації виробництва; рівень уніфікації виробництва; коефіцієнт прогресивності форм організації виробництва; коефіцієнт безпе-

первності виробничих процесів; коефіцієнт ритмічності виробництва; коефіцієнт централізації допоміжних процесів; коефіцієнт використання засобів праці [2].

Коефіцієнт спеціалізації виробництва характеризує ступінь однорідності й масовості виробництва на підприємстві, виготовлення на робочих місцях протягом певного часу конструктивно або технологічно однорідної продукції. Цей коефіцієнт можна визначити на основі затрат часу на проведення переналадок обладнання у змінному фонді часу за формулою:

$$K_{сп.вир} = 1 - \frac{\sum t_n}{T_{см} \cdot N}, \quad (1)$$

де t_n — затрати часу на переналадки обладнання протягом робочої зміни, хв.; $T_{см}$ — змінний фонд часу роботи одиниці обладнання, хв.; N — кількість одиниць обладнання.

Багаторічна виробнича практика показує, що чим більше уніфікованих деталей та вузлів запускається у виробництво, тим більше продукції можна виготовити на спеціалізованих дільницях. Це забезпечує значне підвищення продуктивності праці та зниження собівартості. Рівень уніфікації виробництва можна визначити за такою формулою:

$$K_{уф} = \frac{T_{уд}}{T_p}, \quad (2)$$

де $T_{уд}$ — трудомісткість виготовлення уніфікованих складальних одиниць та вузлів по дільниці; T_p — загальна трудомісткість виготовлення продукції на дільниці.

Коефіцієнт прогресивності форм організації виробництва характеризує ступінь використання у виробничих підрозділах форм організації виробництва, що ґрунтуються на передовому досвіді. Даний коефіцієнт розраховується за такою формулою:

$$K_{np} = \frac{l_n}{l_z}, \quad (3)$$

де l_n — кількість технологічних операцій, які ґрунтуються на прогресивних формах організації виробництва (потоківих лініях, гуртових методах, предметно-замкнуті дільниці, використання універсально-збірних пристосувань тощо); l_z — загальна кількість технологічних операцій.

Коефіцієнт безперервності виробничих процесів характеризує оборотність оборотних фондів підприємства в процесі виробництва і виражається часткою тривалості технологічного циклу у виробничому циклі:

$$K_{\text{бпв}} = \frac{q_m}{q_n \cdot C_n}, \quad (4)$$

де q_m — тривалість циклу виробництва продукції, що визначається як сумарний час виконання технологічних та контрольних операцій, ч; q_n — тривалість виробничого циклу (тривалість технологічного циклу, час транспортування, пролежування напівфабрикатів), ч.; C_n — нормативний коефіцієнт безперервності виробничого процесу (на конвеєрах з примусовим ритмом — 1,0; на поточних лініях з вільним ритмом — 0,75; на серійно-поточних дільницях — 0,5).

При цьому коефіцієнт ритмічності виробництва продукції визначається наступним чином:

$$R = \tau \cdot p, \quad (5)$$

де τ — такт виготовлення продукції; p — кількість продукції, що виготовляється.

Не менш важливим при діагностиці змін на підприємстві є коефіцієнт централізації допоміжних процесів, який характеризує ступінь централізації ремонтних, транспортних робіт, забезпечення виробництва інструментом, різними видами енергії. Даний коефіцієнт визначається як відношення чисельності робітників, зайнятих обслуговуванням основного виробництва, що працюють у спеціалізованих підрозділах, до загальної чисельності робітників, які виконують ці ж функції. Коефіцієнт може розраховуватись по окремим функціям і підрозділам по такій формулі:

$$K_{\text{сир}} = \frac{P_{po}}{P_p}, \quad (6)$$

де P_{po} — чисельність робітників, зайнятих обслуговуванням основного виробництва, що працюють у спеціалізованих підрозділах; P_p — загальна чисельність робітників які виконують відповідну функцію обслуговування.

Коефіцієнт використання засобів праці характеризує ступінь екстенсивного та інтенсивного використання виробничого обладнання. Для проведення наших розрахунків ми обрали метод, що

ґрунтується на основі паспортних та фактичних даних про потужність обладнання, а також часу використання даного обладнання. У даному випадку коефіцієнт розраховувався за такою формулою:

$$Ж_{взн} = \frac{\sum_1^n Q_{\phi} \cdot t_{\phi}}{\sum_1^n Q_n \cdot t_n}, \quad (7)$$

де Q_n — паспортна потужність обладнання за одну годину роботи, шт.; Q_{ϕ} — фактична потужність обладнання за годину роботи, шт.; t_n — номінальний фонд роботи обладнання, годин; t_{ϕ} — фактичний час роботи обладнання, годин.

Поєднання оціночних значень аналітичних показників, що характеризують складові організації виробництва, дозволяє визначити інтегральний показник рівня організації виробництва. Нами запропонований підхід щодо визначення цього інтегрального показника на основі вищенаведених оціночних показників:

$$IPB = (K_{сп.вир} \cdot K_{ув} \cdot K_{пр} \cdot K_{опв} \cdot R \cdot K_{сир} \cdot K_{взн})^{\frac{1}{7}}, \quad (8)$$

Застосування наведеної вище методики дозволяє здійснювати постійний моніторинг стану організації виробництва і своєчасно корегувати негативні зміни. Ця методика з успіхом може застосовуватись на будь-якому промисловому підприємстві. Також значення інтегрального показника рівня організації виробництва, визначені для різних підприємств, можуть порівнюватись незалежно навіть від галузі виробництва та масштабів підприємства.

Література

1. Бизнес-диагностика промышленных предприятий / Под ред. Е. А. Соломенникова, Г. В. Гренбэк, В. Д. Маркова и др. — Новосибирск: НГУ, 1996. — 239 с.
2. Воронин С. И., Жалдак Н. И., Родионова В. Н. Совершенствование организации производства механообработывающих цехов. — Воронеж: Воронеж. обл. союз НИО, 1991. — 164 с.
3. Кравченко В. Ф., Кравченко Е. Ф., Забелин П. В. Организационный инжиниринг. — М.: ПРИОР, 1999. — 256 с.
4. Ольве Н. Г., Рой Ж., Веттер М. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалан-

сированной системы показателей: Пер. с англ. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. — 304 с.

5. *Селиванов С. Г., Анферов М. А.* Моделирование технологической подготовки производства в машиностроении. — Уфа: Гилем, 1999. — 271 с.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2008.

УДК: 334.012.64:334.012.63

Н. В. Карпенко, канд. екон. наук, доцент,
Полтавський університет
споживчої кооперації України

МОЖЛИВОСТІ ТА БАР'ЄРИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто можливості на загрози, а також сильні та слабкі сторони розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, визначення яких дозволить у подальшому підвищити рівень конкурентоспроможність сектора.

Ключові слова: малий та середній бізнес (МСБ), потенціал розвитку МСБ, підприємницьке середовище, можливості розвитку, загрози розвитку, сильні та слабкі сторони.

Розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні набуває прискорених темпів, про що свідчать дані Державного комітету статистики та результати наукових досліджень. Безумовним є те, що МСБ сьогодні постає одним із провідних секторів розвитку економіки України, дієвим інструментом вирішення значної низки соціальних питань.

Розвитку МСБ в Україні присвятили свої роботи видатні науковці, серед яких З. Варналій, В. Кредісов, Д. Ляпін, В. Шпак, Т. Говорушко, О. Тимченко та багато інших. Саме в цих роботах розглядаються констатуючі положення розвитку сектору в Україні, загальні показники щодо кількості малих підприємств, відносної зайнятості та відносного виробництва продукції. Попередні роботи автора також направлені на вивчення цих та інших питань, що пов'язані з проблемами розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.